

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ**  
**СПРАВА «КАГАНОВСЬКИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ (№ 2)»**  
**(CASE OF KAGANOVSKYY v. UKRAINE (No. 2))**  
(заява № 5694/19)

**Стислий виклад рішення від 05 березня 2026 року**

Заявник страждав на психічні захворювання та у 2012 році був визнаний судом недієздатним. У серпні 2014 року за заявою опікуна та направлення органів соціального захисту його було поміщено до Київського психоневрологічного інтернату.

У лютому 2017 року заявник звернувся до суду із заявою про поновлення цивільної дієздатності, посилаючись на покращення свого психічного стану. За його твердженнями, після цього адміністрація психоневрологічного інтернату за вказівкою опікуна заборонила йому залишати територію закладу. У червні та жовтні 2017 року опікун заявника письмово звертався до адміністрації інтернату з проханням не дозволяти заявникові залишати заклад, а також обмежити його контакти з іншими особами без присутності опікуна.

У листопаді 2017 року директор психоневрологічного інтернату підтвердив юристам заявника, що заборона залишати територію закладу ґрунтувалася на письмових вказівках опікуна. Заявник стверджував, що через такі обмеження не міг брати участь у судових засіданнях щодо поновлення своєї дієздатності та домогтися проведення незалежної психіатричної експертизи.

За твердженнями заявника, заборона залишати психоневрологічний інтернат діяла приблизно з квітня 2017 року до 27 червня 2018 року, після чого йому поступово дозволили виходити за межі закладу.

Також у жовтні 2017 року юристи заявника звернулися до правоохоронних органів із заявою про його незаконне позбавлення свободи у психоневрологічному інтернаті. За цим фактом було розпочато кримінальне провадження, однак поточний стан цього розслідування невідомий.

У грудні 2019 року заявник помер в психоневрологічному інтернаті. У зв'язку з цим, у березні 2021 року, провадження щодо поновлення цивільної дієздатності було закрито.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за пунктами 1, 4 і 5 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) та статтю 2 Протоколу № 4 до Конвенції на заборону залишати територію психоневрологічного інтернату у період з 01 квітня до 26 червня 2017 року та з 07 липня 2017 року приблизно до 27 червня 2018 року, а також, що відповідно до національного законодавства не мав можливості оскаржити законність такої заборони до суду та отримати відшкодування шкоди у зв'язку з нею. Європейський суд вирішив, що скарги заявника слід розглядати виключно за пунктами 1, 4 та 5 Конвенції. Крім цього заявник скаржився за статтями 8 та 9 Конвенції на те, що він не міг залишити територію психоневрологічного інтернату для відвідування церкви або зустрічі з друзями, а також за статтею 13 Конвенції на відсутність засобів юридичного захисту у зв'язку зі своїми скаргами.

Розглянувши скарги заявника за пунктом 1 статті 5 Конвенції Європейський суд зазначив, що жодного офіційного рішення про позбавлення заявника свободи ухвалено не було, а його перебування у психоневрологічному інтернаті ґрунтувалося виключно на згоді та вказівках опікуна. З точки зору національного законодавства заявник, вважався таким, що перебував у закладі соціального захисту добровільно, і вимоги щодо госпіталізації у примусовому порядку – такі як обов'язковий судовий дозвіл, який зазвичай був застосовний у таких випадках, – не застосовувалися. Європейський суд звернув увагу, що національне законодавство не передбачало достатніх гарантій проти свавілля, зокрема судового контролю за таким триманням. Крім того, не було проведено психіатричних оглядів щодо заявника у 2017 – 2018 роках, які б підтверджували необхідність подальшого перебування заявника у психоневрологічному інтернаті. Європейський суд дійшов висновку, що тримання заявника було незаконним, оскільки воно не супроводжувалося достатніми гарантіями проти свавілля та констатував порушення пункту 1 статті 5 Конвенції.

Щодо скарги за пунктом 4 статті 5 Конвенції Європейський суд підкреслив, що національним законодавством не передбачено процедури, яка б надавала заявникові право ініціювати судове провадження, в межах якого могло бути вирішене питання законності позбавлення його свободи. Європейський суд також зазначив, що національні суди жодним чином не брали участі у вирішенні питання щодо його тримання, а перевірки, проведені

правоохоронними органами, не могли вважатися належним судовим контролем. Також Європейський суд зауважив, що хоча стаття 24 Закону України «Про психіатричну допомогу» передбачає судові рішення як одну з підстав, на яких недієздатна особа може вибути із закладу соціального захисту, вона не передбачає чіткого механізму для ініціювання відповідного провадження з цією метою. Європейський суд констатував порушення пункту 4 статті 5 Конвенції.

Розглядаючи скаргу за пунктом 5 статті 5 Конвенції, Європейський суд зазначив, що право заявника на відшкодування шкоди у зв'язку з незаконним позбавленням свободи не було забезпечене, оскільки національні органи влади не встановили незаконності його тримання у психоневрологічному інтернаті.

Щодо інших скарг заявника, Європейський суд дійшов висновку, що він розглянув основні юридичні питання, порушені в цій справі, і немає потреби у винесенні окремого рішення щодо прийнятності та суті цих скарг.

### ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД

«1. *Вирішує* одноголосно продовжити розгляд заяви відповідно до пункту 1 статті 37 Конвенції *in fine*;

2. *Оголошує* одноголосно заяву прийнятною;

3. *Постановляє* одноголосно, що було порушено пункт 1 статті 5 Конвенції;

4. *Постановляє* одноголосно, що було порушено пункт 4 статті 5 Конвенції;

5. *Постановляє* одноголосно, що було порушено пункт 5 статті 5 Конвенції;

6. *Постановляє* шістьма голосами проти одного, що не порушується жодного окремого питання за статтями 8, 9, 13 Конвенції».